

Йордан Йовков

СКИТНИК

На вратата, от самия праг, надничаше едно куче, чакаше някого и радостно въртеше опашка, като ту наостряше уши, ту се слагаше живо, като че искаше да скочи. Излезе чичо Митуш с един голям комат хляб, започна да поотчупва от него и да дава на кучето, като в същото време му се караше:

– Къде ходиш бе, хайдутино? Къде ходиш бе, хаймана? Къде ски-таш? Лошо ли ти е тука, а? Лошо ли ти е?...

Това куче беше тяхно, на чифлика, но отпреди месец и повече се изгуби и едвам сега се завърна. Не твърде голямо, жълто, с дълга космата опашка, по която бяха се налепили тръни и бутрак, то нито беше хубаво, нито беше яко. Гладно беше, това се виждаше, и докато чичо Митуш, който винаги си пипаше бавно, му отчупеше хапка, то го гледаше тъй напрегнато, че захващаше да завърта главата си и да гледа с едно око, веднаж с дясното, после с лявото.

– Е, хубаво ли беше там, дето си бил, а? – продължаваше да го хока чичо Митуш. – Даваха ли ти хляб? Такъв хубав хляб не си виждал ти... Тояга си виждал. Бой се пада на тебе, бой, бегачо, фармасонино...

Подхвърлената хапка кучето я ловеше още във въздуха – изведнаж, изведнаж също тъй стискаше след туй челюстите си, като че не то, а друг някой беше изял хляба. И пак захващаше да върти очи и да чака.

Най-после хлябът се свърши и като поплесна ръце, като да ги изтърси, чичо Митуш се наведе и помилва кучето по челото. Веднага то залудува от радост, също тъй, както когато беше си дошло. Тичаше, подскачаше, гледаше чича Митуша с насълзени щастливи очи и на два пъти се подхвърли и го лизна с езика си по лицето. Всичко това то вършеше като голям фокусник, уж искрено, уж от сърце. А изведнаж, в един само миг, то се спря, умири се, взе съвсем равнодушен вид, отиде настрана и сякаш забрави вече за чича Митуша. Изглеждаше замислено, заето със себе си. Чичо Митуш го изгледа вторачено, недоволно, измърмори нещо и влезе да си гледа работата.

Това куче (тъй си мислеше по-нататък чичо Митуш) беше много особено. Другите кучета – а те бяха много в чифлика – пазеха къщата, пазеха добитъка, знаеха господаря си, знаеха също тъй, че са слуги. Жълтото куче, може да се каже, живееше за себе си – да му е добре, да е сито, да ходи, дето си иска, да прави каквото си иска. Много обичаше да пътува.

– Нему пъпът му е хвърлен на пътя – казваше чичо Митуш. – Още като беше на два-три месеца, топарлачесто и вълнато като мече, тръгна веднаж с Василя подир каруцата и ходи чак до града. А като си дойде,

легна на слънцето до стената на гръб и дигна краката си нагоре – ходилцата му бяха се надули като самунчета и горяха като огън. И пак беше весело, доволно...

Ходеше навсякъде, дето му скимне. Като го видиш как се връща, как тича ту на три, ту на четири крака, как е вдълбочено в себе си, как се държи все о пътя, като същински пътник, ще речеш, че е ходило кой знае по каква важна работа. А то – ходеше си по своя воля, скиташе...

Чичо Митуш излезе пак пред дама и потърси с очи кучето. Другите кучета – Лефтер, Петрика, Джюли, Калпазан – бяха го усетили вече и докато едни не го и поглеждаха, други идеха да годушат. Срещу всяко едно от тях жълтото куче се слагаше принизено, умилкваше се, въртеше опашка, лижеше ги по муцуните, като че ги целуваше. Като мина покрай воловете, жълтото куче завъртя опашка и на тях, а когато насреща му загрухтя шопарът, то се заумилква и около него.

– Прави здрасти с всички – каза Аго, който също беше дошел и наедно о чича Митуша гледаше кучето.

То доде близо до дуvara, подуши земята, избра по сухо място, легна свито на кравай и като погледна още веднаж в извърнати очи към Аго и чича Митуша, задряма.

Чичо Митуш обичаше жълтото куче тъкмо за неговия особен нрав. Няколко дни подред той го приглеждаше, хранеше го добре, гледаше да го привърже, та да не напуска вече чифлика. Пък и кучето тъй се радваше и като присвиваше уши, тъй умилно гледаше с влажните си очи, че можеше да се помисли, че и то само обещава да си стои все тука.

Но като мина повече време, то се промени: стана равнодушно към храната, към хората, делеше се настрана и се залисваше по своему. То, коего никога не залайваше човека, като да беше няма, отиваше сега до отлука – там от буренака излизаше един таралеж и на тоя таралеж то лаше, може да се каже, цял ден. Или си лягаше настрана и по-надалеч и спеше с часове. Понякога ще се събуди, ще се почеше зад едното ухо и още преди да снесе крака си, ще погледне към къщи, за да види какво правят другите кучета, но без желание да иде при тях. Надвечер, по хладината, отиваше навътре в полето и ловеше мишки и скакалци. Понякога хващаше някое малко, оца незакрепнало птиче, подгонваше някой заяк.

Така, докато отиваше и се връщаше, то се изгуби един ден и никой вече не го видя. Понякога чичо Митуш се досещаше за него. Веднаж той попита:

– Бе къде се дяна нашият Пантелей Пътник? Къде отиде Жълтурко?

Не го ли е виждал някой?

Марин слугата се обади:

– Аз го видях. Онзи ден, като си идех от воденица, видях го при Сърнено. С един овчар беше подир овците му вървеше.

– Че що не го взе?

– Не го дава овчарят. Не го давам, кай, то ми пази овците.

Аго хлъцна, както му беше обичай, и се засмя дебело:

– Ха! Овчар станал! Ще яде сирене. Сирене му се яде...

Чичо Митуш си имаше много работа и скоро забравяше за жълтото куче. Но понякога си спомняше за него и поглеждаше към полето: няма ли да се зададе отнякъде, все по пътя, ту на три, ту на четири крака – както си ходеше. Но кучето го нямаше.

– Утрепаха го нашия Жълтурко – казваше чичо Митуш. – Кабил не е... мърсува... трябва да са го убили. Изпълни той някой трап.

Но една сутрин кучето се върна, тъй неочаквано и ненадейно, както по-рано. И почна се пак същата история: радост, храна до насита, мили очи. А след някой ден и други то захващаше пак да си мисли нещо свое, да се дели като диво. На това отгоре то, като всяко живо същество, не можеше да се остави от някои свои недостатъци и лоши привички. Когато го виждаха да се връща ту на три, ту на четири крака и изглеждаше на безобиден мирен пътник – къде всъщност беше ходило то? – В лозята или в мисирлиците (страшно много обичаше зрялото грозде и още млечните мамули), дето пъдарят неведнаж беше стрелял със сачми по него. Като по длъжност, то заобикаляше нивите, дето хората работеха, грабваше торбата с хляб на някой орач и от всички страни тогаз му викаха: Ху-ху-ху! Из близките села, като все въртеше опашка, влизаше в къщи-те и правеше пакости.

Веднаж Галунка – него ден Васил беше в града дотърча изплашена и каза, че на тавана ходи някой. Притекоха се двама-трима слуги, взеха и пушка. Отзад господарската къща беше ниска, почти наравно със земята, и през една врачка се отиваше направо на тавана. Докато чакаха да изкарат някой хайдук, Марин слугата, който беше най-сърцат, избута пред себе си като овца жълтото куче. То бешеси пъхнало главата в една тенекия за масло и не можеше да я извади. Поклащаше я важно-важно, като поиска шапка, и не виждаше къде върви. Изпокапаха всички от смях. Аго виеше като вълк.

Кое-как освободиха му главата от тенекията и като потръсваше ту едното си, ту другото си ухо, кучето избяга надалеч колкото да не го стигне камък и легна. Сега помислиха, че, виновно и засрамено, то ще

си вземе очите нанякъде. Но то стоя още много време и липса, както си знаеше – неугадешката.

Мина се много време. Колко? – Никой не беше броил дните. Много време. От чифлика се изгубиха веднаж два вола, а се случиха най-добрите – Балана и Чивгата, ония едрите, бели като сняг, с големи рога, като на елени. Чичо Митуш нареди трима-четирма слуги и ги прати да ги търсят. Тръгна и той. Мина през две, през три села, спира се в разни къщи, лаха го какви не кучета – и бели, и черни, и жълти. Но ни веднаж не му дойде на ум за жълтото, за тяхното куче. Като че такова куче не беше и съществувало.

Като се връщаше, без да знае дали воловете са намерени, залутан в тъмнината, уморен, отчаян, той чу кучешки лай и докато се усети, три големи кучета – от тях едното беше белезникаво и в тъмнината се виждаше като светло петно – се спуснаха отгоре му и насмалко да го ухапят. Най-стръвно се спущаше отгоре му белезникавото куче.

– Стой! Кой си? – чу се троснато силен глас и в тъмнината изскочи ха две черни сенки и два ножа лъснаха, натъкнат на пушките. Бяха двама войници.

– Къде? Ще бягаш през границата, а?

– Кой ще бяга?... Каква граница... Че аз си търся воловете... Каква граница...

– Не разправяй много. Върви напред! Кой си ти?

– Воловете си търся бре, момчета. Аз съм от хаджи Петровия чифлик. Аз съм Митуш, Митуш... Войниците погледнаха отблизо и познаха чича Митуша. Без да усети, той беше се озовал на границата. Все пак войниците го откараха на поста. Разпитаха го, поприказваха, разбраха се. Чичо Митуш дори яде от гозбата им, когато войниците се храниха. Едно жълто куче надничаше от вратата и чакаше да му дадат нещо.

– Я! Нашето куче! – извика чичо Митуш. – Кога е дошло? Туй куче е наше.

Как ваше? То си е наше – каза един войник.

Жълтото куче позна чича Митуша, зарадвасе, завъртя опашка.

– Ето, позна ме – каза чичо Митуш. – Жълтурко, какво правиш бе, Жълтурко?

Чичо Митуш разправи историята на жълтото куче, разправи и за някои негови подвизи. Накрай, сред смеха на войниците, той каза:

– Е, сега ще ми го дадете ли? Да си го взема ли?

– Как ще си го вземеш – каза старшията на поста. – То е наше. То, знаеш ли, е зачислено на порцион и получава по едно кило мамулено

брашно на ден. Как така...

– Не ща, не ща – отстъпи чичо Митуш. – Няма да го взема. Значи, и то е войник, а? Войник? Нека служи, нека...

Но след като го изпратиха донякъде войниците и си тръгна сам, чичо Митуш прекара през ума си какво му се беше случило и страшно много се ядоса, като си спомни как жълтото куче щеше да го ухапе насмалко. „Как тъй да не ме познае... Как може да не ме познае – мислеше си чичо Митуш. – Или иска да се покаже, че е на служба.“ Гневът му не минаваше и като се пообърна назад и погледна към поста, той си каза: Ти ще ми дойдеш, аз ще те науча.

Но кучето не си дойде. Веднаж чичо Митуш срещна един от войниците, които го бяха хванали на границата.

– Какво стана нашият войник бе, момче? – попита той. – Служи ли? Служи ли?

– Какъв войник?

– Жълтото куче... Нашето куче. Служили? служи ли?

– А, то не е вече при нас – каза войникът. – То избяга.

Чичо Митуш се надяваше, че сега кучето ще се върне. Но минаваха дни, а него все го нямаше.

То се върна една нощ през есента. Тъмно беше навън, валеше. Чичо Митуш чу някакъв шум, някой като че натискаше вратата. През тая година бяха станали много кражби на коне. Конекрадците, влашки цигани, подкопаваха стените на дамищата, влизаха вътре и откарваха конете. Това дойде най-напред на ума на чича Митуша. Той взе пушката и не отвори вратата, а заобиколи през дама, за да издебне крадците. Излезе – гледа, слуша, няма никой. Но нещо пак се виждаше там, не беше човек, но имаше нещо. Чичо Митуш се приближи: до вратата се притискаше куче. Погледна го отблизо: беше жълтото куче.

Чичо Митуш се върна, отвори вратата, донесе лампа. Кучето искаше да се хвърли от радост върху му, но, за да не го изцапа, чичо Митуш го изхока. Те се сви плахо до стената. Беше мокро, мършаво, сегиз-тогиз лизваше една голяма червена рана горе на предния си крак. И се свиваше, затреперваше с цялото си тяло и гледаше чича Митуша със скръбни, човешки очи...

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: екип на abc дизайн или Мартин Митов

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“,
С. 1977. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7826>]